

Prezent și perspective în cultura romă în viziunea intelectualilor, liderilor și oamenilor de succes romi,
coord. Elena Zamfir, Vasile Burtea, Grupul de Presă, tipografie și distribuție PPB:
București, 2012, 151 pagini

Drd. Sergiu-Lucian Raiu
raiusergiu@gmail.com

doctorand sociologie, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Cluj-Napoca, România
<http://socasis.ubbcluj.ro/>

Prezentul studiu prezintă o premieră pentru cercetarea din România fiind primul studiu realizat pe segmentul populației de succes al romilor, pe intelectuali și oameni de afaceri. În ultimii 22 de ani au fost realizate o serie de cercetări ale ICCV (Institutului de Cercetare a Calității Vieții) centrate pe problematica romilor privind starea socială, economică și culturală, în vederea realizării unei diagnoze a condițiilor social-economice și a identificării factorilor responsabili de efectele acestor condiții la nivelul populației de romi ca segment distinct în asamblul populației.

Structurată în 12 capitole cartea are o dublă utilitate: prezintă o analiză comprehensivă a studiilor întreprinse după Revoluție asupra minorității rome reunind patru studii realizate în timp, în '92-'93, în '98, în 2010 și cel realizat pe comunitatea oamenilor de succes din rândul populației de etnie romă din 2012, iar în urma unei analize sistematice a publicațiilor științifice dintre anii 1990-2011, prezintă o listă a publicațiilor despre romii din România (p. 139-147).

Au fost analizate 144 lucrări apărute după anul 1990, majoritatea articole publicate în jurnalele identificate prin bazele de date internaționale: ProQuest, EBSCO, CEEOL, Index Copernicus, Scopus, Thomson Reuters, PsycINFO, Eric, PubMed, Google Scholar și Google.

În urma analizei publicațiilor, autorii remarcă că după '90 cercetările asupra etnicilor romi din România se dezvoltă, publicațiile enunțând atât diagnoze ale nevoilor populației rome, cât și analize și descrieri ale politicilor și programelor sociale destinate integrării și dezvoltării sociale ale acestora. Cele mai multe dintre lucrări au o abordare descriptivă a problemelor, iar ca și metode de cercetare cele mai numeroase articolele se bazează pe metode calitative – studii etnografice, interviuri, studii de caz, observații participative, focus-grupuri. Problemele abordate privesc trei tematici prioritare: discriminarea/relațiile interetnice, educația și participarea comunitară, acestea conducând la conturarea unei imagini negative, însă studierea acestor probleme de către comunitatea științifică sugerează că cel puțin în lumea academică, a societății civice și la nivelul politicului există un sentiment al asumării responsabilității în ceea ce privește găsirea strategiilor eficiente de soluționare a problemelor identificate (p. 17). În urma evaluării tuturor celor 144 de lucrări cuprinse în analiză, sunt enumerate lucrările sau publicațiile care descriu sau evaluează factorii protectori și cei corectori ce s-au dovedit a avea un efect pozitiv în reducerea sărăciei și excluziunii (p. 20-21), factorii corectori fiind cei care apar mai frecvent în lucrările care tratează problemele romilor, în 98 de publicații, față de 23 de publicații în care apar factorii protectori. În literatura de specialitate se pune accentul pe necesitatea unor măsuri de protecție a populației

rome și pe eforturile depuse în vederea corectării unor măsuri dovedite inadecvate. Autorii atrag atenția că pe lângă aceste două abordări mai este nevoie și de o a treia, complementară, de cultivare și promovare a unei elite rome, prin identificarea factorilor de dezvoltare „numai prin promovarea modelelor pozitive, de succes, ale etnicilor romi se poate ajunge la recunoașterea lor ca semeni ai noștri, membrii ai unei comunități comune, care pot contribui atât la soluționarea problemelor sociale cât și la dezvoltarea comunității, în general” (p. 24). Este adus în discuție studiile de specialitate care tratează subiectul elitei rome sau a liderilor romi, dându-se câteva citate ale liderilor romi care sublinează importanța educației ca factor de dezvoltare și afirmare pe plan socio-economic, dar și modul în care s-a creat elita romă, cei mai mulți dintre ei fiind romi asimilați sau românizați, care au devenit lideri (mai mult sau mai puțin) recunoscuți doar după '90. Pentru perspectiva istorică a comunității de romi autorii lansează trei scenarii posibile: topirea în masa social-culturală dominată, beneficiind de oportunitățile create, dar și într-un proces rapid de schimbare culturală, cu ponderi și accente diferite. O a doua posibilă direcție o reprezintă rămânerea în comunități închise, izolate geografic și social-cultural iar cea de-a treia direcție o reprezintă integrarea în masa comunității, cu menținerea profilului etnic propriu.

Există două strategii de cercetare și intervenție cu impact în politicile sociale de suport, două modele structurante de analiză a populației de romi, romii ca un grup închis sau romii ca o populație deschisă. Contrar ideii preconcepute precum că romii ar trăi ca o populație închisă care îi menține în sărăcie și marginalitate, cu pattern-uri comportamentale opuse cerințelor modernizării și care-i face refractari la schimbare, studiile sociologice au arătat încă de la începutul anilor '90 o altă imagine. Romii, la fel ca toate celelalte populații sunt deschiși la dezvoltare, dar întâmpină obstacole și dificultăți. Prezenta cercetare acordând o atenție specială pentru cei care reușesc, care se adaptează schimbărilor cerute de modernizare se înscrie în *modelul deschiderii* privind strategiile de cercetare științifică, fiind un model care reorientează interesul cercetătorului pentru captarea varietății situațiilor populației de romi și nu pentru comunitățile omogene de romi, cu un grad ridicat de sărăcie, marginalizare și excludere socială pe care o preferă cercetătorul ce se înscrie în modelul închiderii (p. 41).

Având ca obiectiv identificarea dimensiunilor segmentului de lideri din populația de romi, a caracteristicilor și a condițiilor constituirii elitei rome și ca un al doilea obiectiv atitudinea romilor de succes față de cultura romany, cercetarea s-a realizat pe un eșantion de 432 subiecți, autorii categorizându-i în trei loturi: intelectuali, lideri sociali și oameni de afaceri. Cercetarea cantitativă a fost completată de investigații calitative: discuții cu personalități rome, un focus grup în Timișoara și un studiu de caz efectuat pe liderii romi religioși, dar și două interviuri cu deputații Mădălin Voicu și Nicolae Păun.

Educația și angajarea profesională au fost considerate ca principale resurse de posibilă promovare și succes acceptat social. Spre deosebire de liderii tradiționali, printre care și în prezent se mai găsesc persoane neștiutoare de carte, marea majoritate având 3-5 clase, liderii moderni sunt persoane instruite, au cel puțin studii medii, și nu de puține ori studii universitare (p. 68), iar din punct de vedere al ocupației liderii tradiționali practică meseriile tradiționale rome specifice neamurilor din care fac parte, pe când liderii moderni au o paletă largă de ocupații (consilieri, asistenți sociali, mediatori școlar/sanitar, președinți ONG, pastori), principalul lor scop fiind acela de a aduce resurse materiale în comunitate atrăgând

fonduri prin intermediul proiectelor (p. 69). De asemenea un lucru interesant, altădată de neconceput în viața comunitară și cultura romă, o reprezintă existența femeilor printre liderii moderni, lucru care nu se întâmpla în cazul liderilor tradiționali, care erau în exclusivitate bărbați. Schimbările care se produc la nivelul liderilor romi constituie indicatori ai procesului de modernizare a modului de viață rom, a gândirii comunitare rom și a schimbărilor lente, dar sigure, ce au loc în structura familială și viața de familie romă (p. 69). Cei mai mulți dintre actualii lideri romi aparțin neamului vătrașilor, urmași de neamul rudarilor, ursarilor și al lăutarilor. (p. 71).

Capitolul 8 aduce în discuție factorii care au condus la cristalizarea unui segment social superior al romilor după Revoluția din decembrie '89, prin posibilitățile de manifestare culturală, intelectuală (acces la școală), politică și de activități economice. Dintre oportunitățile oferite se menționează oportunități pentru dezvoltarea de mici afaceri precum și oportunitățile mari de mișcare liberă în Uniunea Europeană, chiar dacă de cele mai multe ori cu efecte nedorite ale migrației (p. 83). Afirmările sunt acoperite prin compararea datelor statistice din trei studii diferite realizate, după anii '90. Autorii prezentului studiu concluzionează că un segment relativ redus de romi avansează social-economic în timp ce marea masă se adâncește în sărăcie și marginalizare profundă și afirmă că sunt necesare urgent măsuri active în sfera politicilor educaționale care țin de voința politică și de inovarea unor proiecte durabile (p. 86). Și mediul familial reprezintă un factor decisiv pentru procesul de modernizare și al succesului individual. Datele de pe eșantionul liderilor și oamenilor de succes romi au arătat că mediul familial favorabil exprimat prin nivelul de educație ridicat al părinților este stimulat pentru tânăra generație, determinând o participare școlară mai bună, cel puțin un nivel mediu de școlarizare (p. 88-90). Educația și pregătirea școlară până la nivel universitar (prin oportunitatea ce le-a fost creată romilor prin introducerea în universități încă din 1992 de locuri speciale pentru ei) afirmă autorii studiului, reprezintă principala cale a ieșirii din subdezvoltare, iar pe termen mediu și lung este singurul factor care acordă în condițiile actuale șanse efective de succes personal pentru romi (p. 90-95). Comparând cele trei studii realizate pe populația de romi, din '92-'93, '98 și 2010, autorii afirmă că tranziția a afectat negativ, mult mai sever, standardul de viață al romilor decât pe cel al populației majoritare din România și observă că pentru romi activitatea economică este motivată mai mult de nevoia elementară de supraviețuire, decât cea de recompensă (p. 96). Deși datele studiilor nu oferă o imagine demografică globală a romilor, datele din cercetarea pe segmentul superior al populației romi indică faptul că accesul la un status social superior are ca efect scăderea semnificativă a natalității (p. 98).

Cap. 9 ce tratează subiectul atitudinii romilor față de propria cultură aduce în discuție dificultatea stabilirii numărului real al persoanelor care aparțin comunității romi. Sunt persoane care evită să se identifice ca romi și aceasta datorită imaginii sociale negative care încă mai persistă prin factorii sociali precum: adâncirea în sărăcie, marginalizarea sau explozia unor noi tipuri de delincvență a romilor. Deși politic, imaginea publică a romilor s-a îmbunătățit, iar datele din cel mai recent recensământ arată o creștere a numărului de cetățeni români ce se declară de etnie romă de la 440 000 (1992) la 615 000 (2012). Datele din eșantionul segmentului superior al romilor confirmă faptul că romii au o atitudine pozitivă față de propriile tradiții și obiceiuri și în plus datorită procesului general de modernizare a populației romi, se produce o revitalizare a interesului pentru propria limbă, romany (p. 99-

108). Valul actual de valorificare pozitivă a tradițiilor culturale rome este evidențiat și prin redarea opiniilor segmentului superior al populației rome față de propria cultură romany în Cap. 10 (p. 109-119), unde sunt sistematizate și propunerile acestora pentru funcționarea eficientă a propriilor instituții culturale (cum e spre exemplu Centrul Național de Cultură a Romilor Romano Cher) și aceasta pentru că, afirmă autorii „opțiunile politice de dezvoltare a strategiilor culturale de viață a romilor trebuie să vină din partea grupului romilor de succes” (p. 112). Prin explorarea perspectivelor subiective ale unui număr de 20 de lideri religioși neo-protestanți romi din Bihor, Arad și Dolj cercetătorii au vrut să afle despre istoricul bisericilor de romi, despre experiența convertirii, implicarea în lucrarea unei biserici, despre sfaturile și aspirațiile cu privire la copiii sau nepoții lor (p. 128). Astfel acest grup de oameni diferiți și totuși atât de comuni, care își îndeamnă copiii să se poarte frumos, să asculte, să nu mintă și să meargă la școală își doresc să-și vadă copiii ajungând un model pentru generațiile viitoare (p. 137).

Deși au o situație social-economică precară și o imagine socială mai degrabă negativă, romii au o atitudine pozitivă față de viață, au talent în muzică și dans fiind producători de valori nu numai în cultura proprie, dar și pentru comunitățile globale din care fac parte în întreaga Europă. O demonstrează existența numeroaselor personalități rome printre care scriitori, poeți, profesori universitari, pictori, sculptori, oameni de știință, medici, diplomați menționați de către segmentul superior al populației de romi și exemplificate în Cap. 11 *Imaginea de sine a romilor* (p.120-124).

În aceste condiții, autorii prezentului studiu recomandă promovarea unei imagini pozitive în spațiul public a comunității rome, prin introducerea unei emisiuni regulate la postul național de televiziune, așa cum există și pentru minoritatea maghiară și preluarea fostelor cămine culturale din mediul rural și transformarea lor în centre de cultură romă pentru răspândirea mesajului cultural al Centrului Național de Cultură a Romilor – Romano Cher. O recomandare venită din partea autorilor prezentului volum pentru cei care vor să realizeze cercetări pe comunități de romi este aceea de a specifica parțialitatea imaginii date de cercetările întreprinse, ca rezultat al unei etape la un moment dat și nu ca proces (p. 44), iar pentru a obține o imagine a întregii populații de romi, este obligatoriu să includem în eșantioane pe toți romii, atât cei care primar se identifică ca romi cât și pe cei care se identifică ca români deoarece numai astfel obținem o imagine a populației în întreaga ei varietate și dinamică, deci ca o populație deschisă la variație și schimbare (p.44). Autorii atrag atenția și asupra faptului că dacă *bias-ul* de publicare ar înceta (adică reticența de a publica rezultatele mai puțin pozitive ale programelor derulate în cadrul comunităților de romi), probabil vom putea stabili cu mai mare ușurință cauzalitatea unui factor de risc identificat în cercetări astfel încât strategiile de prevenție și intervenție să fie direcționate înspre încurajarea factorilor protectori ai bunăstării și incluziunii sociale și corectori ai sărăciei și excluziunii sociale (p 19).

Cei doi coordonatori ai acestei cercetări Elena Zamfir și Vasile Burtea au lucrat împreună cu directorul ICCV Cătălin Zamfir, Carmen Bărbat, Ioan și Salomeea Popoviciu, dar și cu sprijinul altor cercetători, cadre didactice din mediul universitar, masteranzi și doctoranzi din județele Arad, Bihor, Brăila, Buzău, Constanța, Iași, Neamț și Timiș reușind să aducă în atenția publicului cititor viața oamenilor de succes din comunitățile de romi: liderii sau/și activiștii politici, oameni de succes sau de afaceri și deschizând calea spre viitoare

cercetări deoarece ”parcă, după 20 de ani, se simte nevoia unor noi cercetări asupra condițiilor de viață ale întregii populații de romi”.

Sergiu Raiu
raiusergiu@gmail.com

Interviu cu Prof. Univ. Dr. Elena Zamfir, coordonatorul cercetării

CS 1 Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română www.iccv.ro
ezamfir1@gmail.com

1. Vă rog să ne spuneți cum a luat naștere ideea acestui volum?

Cercetarea de față se înscrie în cadrul unor preocupări mai vechi privind importanța educației romilor și a posibilităților de incluziune a lor pe piața muncii printr-o pregătire profesională corespunzătoare. Este o temă centrală a politicilor sociale de sprijin pentru comunitatea de romi. Încă de la prima cercetare, pe care am coordonat-o în 1992, referitoare la situația socio-economică a romilor, am constatat nivelul scăzut de educație al acestora, abandonul școlar crescut și mai grav, analfabetismul funcțional. Am propus atunci un plan de intervenție activă prin servicii de asistență socială specializate și bine structurate la nivel de comunitate care să ajute la creșterea participării școlare a copiilor de romi și nu numai a copiilor, precum și modalități multiple, clasice și moderne, de formare profesională continuă. După 20 de ani, imaginea romilor nu este cea care am presupus-o în anii 92 că ar fi trebuit să se formeze dacă s-ar fi aplicat politici active de sprijin corespunzătoare și cu o monitorizare responsabilă în timp. Mai mult, percepțiile sociale din exteriorul țării asupra comunității de romi sunt tot mai accentuate negative, mai dure, asociate adesea cu infracțiuni minore sau majore, cu abatere de la normele sociale de viață, cu agresiuni, violențe și chiar omoruri.

Din acest motiv, când Romano Cher a comandat ICCV-ului o cercetare pe problema diagnozei sociale a romilor, aceasta m-a trimis imediat la o idee pe care încercam de mult să o argumentez prin diferite mijloace, dar fără prea mari șanse credibile: nu toți romii sunt la fel, după cum nu toți românii sunt la fel. Este total greșit a judeca o întreagă comunitate după o parte din indivizii ei. M-am gândit că poate imaginea adesea exagerat peiorativă asupra comunității de romi, apare și datorită faptului că, în majoritatea lor, cercetările sociologice au accentuat cu precădere doar problemele sociale multiple cu care romii se confruntă: sărăcia severă, delincvența, excluziunea socială, acestea fiind mereu în prim plan. Foarte puțin, sau aproape deloc, cercetările sociologice s-au centrat și pe grupul rom de elită, pe segmentul de succes, care evidențiază modalități multiple de reușită. Acest grup de romi cu împliniri reușite social/profesional ne aduce în fapt o altă fațetă a romilor.

Scopul central al cercetării a fost acela de a face o analiză cât mai apropiată de complexitatea realității socio-culturale a romilor în contextul unor transformări globale propuse de civilizația modernă, de a elimina sau diminua prejudecățile culturale legate de romi, de a contrabalansa imaginea negativă cu iz discriminatoriu ce este tot mai frecventă în contemporaneitate, de a ajuta comunitatea romă să depășească acea mentalitate, fixată în timp, de o ”cultură a neputinței învățate”. Este cunoscut că o doză de optimism și încredere în forțele proprii este absolut necesară pentru refacerea capacităților de integrare normală în comunitate și de acțiune activă pentru câștigarea autonomiei personale. Romii trebuie învățați să gândească și să acționeze, fiind convinși că se poate

ca destinele lor individuale să aibă și o altă traiectorie decât cea a marginalizării și afundării în pungi de sărăcie.

Luând în calcul orizontul de timp foarte limitat al cercetării (octombrie 2011-aprilie 2012), ne-am propus să apară în prim plan de data aceasta segmentul social superior al romilor, oameni intelectuali, lideri din comunitate, oameni de afaceri care au schimbat în procesul modernizării percepția populației majoritare asupra romilor. Am constatat însă că este dificil a contura cu precizie în urma unei singure cercetări ponderea acestui grup denumit de noi convențional ca fiind unul de reușită pe scară socială . Astfel am ales trei categorii/tipuri de romi care au reușit în viață și fac parte din elită, cu povestea lor personală de succes. Prin aceasta am vrut să deschidem o altă perspectivă de cercetare a romilor accentuând pe acel segment care a depășit dificultățile, a fructificat oportunitățile, a găsit mecanisme proprii de a ieși din blocajul unei culturi a sărăciei și subdezvoltării. Interesant că acest segment superior este unul în creștere evidentă și cu impact în adaptarea comunității de romi la cerințele unei economii moderne de tip competitiv. Acest segment de romi poate avea un rol decisiv în schimbările viitoare în comunitate iar prin exemplul lor personal ei accentuează ideea că se poate trăi și altfel fără a renunța la identitatea culturală căreia îi aparțin. Datele cercetării accentuează încă odată că strategia dobândirii succesului prin educație și calificare profesională este una sigură și de durată în procesul modernizării. Educația și formarea profesională sunt factori principali, generatori de un statut social ridicat, de un nivel de viață satisfăcător, de responsabilitate a schimbărilor culturale în acord cu propria identitate.

2. Vă rog să ne spuneți câteva cuvinte despre metodologia utilizată.

Desigur, metodologia a fost adaptată unui orizont de timp limitat al proiectului.

Cercetarea a fost una de tip explorator. Am identificat categoriile de succes din rândul romilor și factorii asociați succesului. Am căutat câteva arii geografice diferite, reprezentative însă pentru complexitatea și varietatea reușitelor sociale: București, Galați, Iași, Brăila, Buzău, Constanța, Ilfov, Neamț, Timișoara. Cercetări extinse au fost realizate în județul Bihor. Am identificat trei loturi semnificative de subiecți pentru cele trei categorii ale grupului țintă: intelectuali, lideri comunitari și oameni de afaceri. Eșantionul a fost de 432 romi cu o structură de 193 intelectuali, 112 lideri, 127 oameni de afaceri. Eșantionul nostru nu este însă unul reprezentativ la nivel național pentru segmentul de succes de etnie romă. De fapt acest segment, după cum menționam în carte, este greu de identificat. Am avut trei tipuri diferite de chestionare pentru fiecare categorie profesională în parte. Cercetarea cantitativă a fost completată de una calitativă: focus grup, discuții cu personalități rome, interviuri.

Am utilizat în cadrul unei analize secundare a datelor informații din cercetările anterioare centrate pe romi pe baza unor eșantioane reprezentative național. Asta ne-a permis și o analiză în dinamica lor a problemelor socio-economice și culturale ale comunităților rome.

3. Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre studiu.

Cercetarea și-a propus să formuleze câteva aspecte cheie ale profilului categoriilor de succes luate în studiu prin referire directă la condițiile, oportunitățile care au facilitat reușita

lor pe scară socială. Studiul subliniază mecanismele de intervenție socială în timp pentru procesul de modernizare și de incluziune a romilor prin raportare la noul context politic furnizor de oportunități crescânde pentru etnia romă. Am evidențiat, în mod explicit, rolul bisericii în schimbări morale la nivel comportamental, dar și atitudinea ambiguă a populației majoritare față de cultura romă și limba romany. Am arătat prin statistici semnificative beneficiile educației și a participării școlare pentru etnia romă în contextul modern al procesului globalizării. Am evidențiat atât șansele de dezvoltare ale etniei într-un nou context modern dar și costurile schimbării datorate unei crize economice severe.

Perspectiva romilor de a ieși din marginalizare a stat în atenția cercetării noastre prin conturarea unor modele structurate de succes pentru fiecare categorie prezentă în eșantion asociate cu un profil distinct al unui stil de viață modern care să susțină și să conserve însă și identitatea culturală a romilor.

4. Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre elementele de originalitate ale studiului?

Cred că studiul aduce ca noutate o altă perspectivă de abordare sociologică a situației romilor, pornind nu de la analiza grupurilor vulnerabile cu risc de sărăcie severă, care oferă o imagine sumbră a unei populații în creștere, ci de la un segment de elită, cu reușite sociale, economice și profesionale. Originalitatea studiului constă poate și în faptul că se aduc în prim plan aspecte pozitive ale etniei romă, puternic motivante pentru schimbări profunde la nivelul comunității. S-a constatat că omisiunea sistematică din cercetarea sociologică a segmentului superior, de elită, al romilor în favoarea studiului grupurilor celor mai dezavantajate, a celor mai sărace, de cele mai multe ori, reduc șansele de a ajunge la succes a multor romi obișnuiți prin blocarea sau amânarea deciziilor proprii de intervenție în construcția propriei vieți. Eforturile lor de a ieși din "tigănie" par a fi lipsite de speranță. Astfel, acest segment de succes din comunitatea romă, neglijat de cercetarea sociologică sistematică, prezent în fapt în comunitatea și viața reală a romilor, nu este perceput public ca o reîntregire a unei imagini distorsionate a comunităților romă în modernitate. Mai mult, indivizii ce aparțin grupului de elită romă sunt adesea percepuți ca fiind asimilați de populația majoritară. De aceea, cercetarea noastră a încercat să sublinieze, fără a renunța la diagnoza asupra problemelor sociale grave cu care se confruntă o mare parte dintre romi, că este nevoie de o refacere a imaginii de sine a romilor, de o creștere a încrederii în propriile lor forțe, de o întărire a percepției pozitive a lor în conștiința colectivă a populației majoritare și ca efect imediat, eliberarea lor din prizonieratul unei istorii negative, neprietenoase.

Desprinderea de orice formă a dependenței sociale a segmentului de succes al romilor prin păstrarea însă a identității lor culturale, etnice din care provin, reprezintă un exemplu puternic motivant pentru cei mulți care doresc să-și depășească condiția lor de marginalizare socială. Prin puterea exemplului personal, oamenii de succes de etnie romă arată că se poate trăi și altfel dacă individul își asumă un rol activ în modelarea propriei lui vieți, preluând toate avantajele noului context politic și social. Elita romă demonstrează prin noul ei stil de viață cum poți să depășești barierele unei culturi a sărăciei și să beneficiezi de

oportunități de dezvoltare într-o societate modernă, fără a renunța însă la identitatea romă, dacă ești motivat și ai speranțe în viitorul tău.

De asemenea, cred că studiul de față, pentru prima oară, face o sinteză a tuturor lucrărilor despre romi pe domenii de interes în cercetare, realizându-se astfel o analiză sistematică a conținutului lor și o clasificare a acestor publicații pe baza unor criterii strict specializate tematice. Această clasificare tematică a unor lucrări teoretice și cercetări empirice privind situația economică, culturală și politici de dezvoltare pentru romi reprezintă un punct forte în apariția și construcția unei baze de date referitoare la literatura psihosociologică și etnografică centrată pe romi, în funcție de aria ei tematică.

5. Care sunt aspectele pe care ați dori să le cercetați în continuare?

Dacă am în vedere comunitatea romilor cu multiplele ei probleme, cred că, pe viitor, datoria sociologilor este de a propune pentru factorii decizionali și a evalua eficiența politicilor sociale active de schimbare a situației romilor pentru ieșirea din sărăcie și integrarea lor într-o economie modernă de piață. Cercetările sociologice trebuie să identifice nu numai problemele existente la nivelul etniei dar și mecanismele precise de integrare urgentă a romilor pe piața muncii. Ținând seama de competiția în creștere pe piața muncii, noile oportunități ce se deschid romilor trebuie organizate corelate cu o educație școlară înaltă și o formare profesională de calitate. Școala și profesia apar ca factori primari ai succesului în viață. Acestea rămân permanent ca teme de reflecție pentru schimbări profunde în destinele individuale.

Vă mulțumim pentru colaborare!

Interviu cu dl Vasile Burtea, coordonator al volumului, consilier Ministerul Educației Naționale

vasile.burtea@yahoo.com

1. Vă rog să ne spuneți cum a luat naștere ideea acestui volum?

Volumul apare din nevoia unei diagnoze, pentru un plan de acțiune, a centrului Romano Kher, dar și din disputele mele cu colegii rromi (intelectuali sau șefi de organizații bucureștene) cu privire la acest subiect. Mă înspăimânta veșnica privire statică în trecutul analizat ca o fotografie dătată de seamă pentru veșnicie, motiv pentru care am profitat de ocazie și m-am lămurit dacă este așa sau nu alăturându-mă cercetătorilor de la ICCV. Cam asta a fost.

2. Vă rog să ne spuneți câteva cuvinte despre metodologia utilizată.

Cum profesionist ați remarcat, cercetarea a fost precedată de o documentare solidă. Am utilizat și trei chestionare adaptate fiecărei categorii avute în vedere, destule interviuri și interviuri focalizate, discuții de grup sau cu persoane din afara etniei rrome.

3. Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre studiu.

Studiul "trăiește" sub semnul noțiunilor de tradiție, schimbare și inovație. Destul de des apar cuvinte ca mutație și flexibilizare, schimbări sau influențe în cultura rromă, practici pozitive, proiecte și acțiuni afirmative în cadrul comunităților de rromi, dar și interogații din care să rezulte ce au însemnat schimbările de regim politic și social din ultimii 20 de ani pentru cultura rromă.

4. Vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte despre elementele de originalitate ale studiului?

Cred că studiul este original prin viziunea holistică, de ansamblu a abordării și prin dorința de a edifica cercetătorul nu numai asupra temei, dar și a situației generale a etniei rrome, stimulând, totodată, curiozitatea unor noi abordări, din unghiuri și perspective diferite.

5. Care sunt aspectele pe care ați dori să le cercetați în continuare?

O mulțime. Nu mi-ar ajunge o viață. Dacă aș apuca să-mi ostoiesc cât de cât obsesia și suspiciunile cu privire la marile personalități care au definit cultura și viața societății românești, pe care eu le bănuiesc a fi rrome și tot ar fi ceva. Mă refer nu numai la Școala Ardeleană, recunoscută din ce în ce mai multă lume ca fiind rromă și care a adus scrierea și cultura românească de pe drumul ei slav (kirilic) pe cel firesc, latin și ar fi suficient ca stereotipurile și atitudinile față de rromi să fie cu totul altele. Dar conducători ca Ștefan Răzvan, Mihai Viteazul, A. I. Cuza, Gheorghiu-Dej? Dar "bârfele" cu privire la N. Titulescu, crescut, într-adevăr de boierul Titulescu, dar nu născut în familia sa, dar G. Enescu născut în familia Enescu, dar nu din tată Enescu, ca să nu mai vorbim de Victor Babeș, Gh. Marinescu, M. Kogălniceanu, îndepărtata filiație a lui N. Iorga (cu stră-stră-bunicul său Galeolitul) și tot ce au însemnat ei în cultura, știința și politica românească. Dar artiștii? Dacă aș avea un curios și inimos cunoscător de latină și greacă veche, pe care să-l trimit vreo doi ani în arhivele Vaticanului... altfel s-ar scrie istoria.

Vă mulțumim pentru colaborare!